

Phụ lục
MỘT SỐ THÔNG TIN VỀ BỆNH ĐẠI VÀ CÁC BIỆN PHÁP
PHÒNG, CHỐNG BỆNH ĐẠI
(cùng kèm Công văn số 1248/SYT-NVY ngày 21/3/2024 của Sở Y tế)

1. Một số thông tin về bệnh đại²

Bệnh đại là bệnh nhiễm virus cấp tính của hệ thần kinh trung ương, lây từ động vật sang người qua chất tiết, thường là nước bọt bị nhiễm virus đại. Hầu hết các trường hợp phơi nhiễm với virus đại qua vết cắn, vết liếm của động vật mắc bệnh đại, đôi khi qua đường tiếp xúc như hít phải khí dung hoặc cấy ghép mô/cơ quan bị nhiễm virus đại.

Tổ chức Y tế thế giới (WHO) ước tính mỗi năm có khoảng 59.000 người tử vong vì bệnh đại trên toàn thế giới. Tại nước ta, từ năm 2022 đến nay, bệnh đại có xu hướng gia tăng. Năm 2023 cả nước có 82 người tử vong vì bệnh đại, gần 675.000 người phải điều trị dự phòng bệnh. Trong đó 80% trường hợp do chó cắn, 18% do mèo, còn lại do các động vật khác như khỉ, chuột, dơi.

Thời gian gần đây, số người tử vong do bệnh đại liên tục tăng. Từ đầu năm 2024 đến nay, ghi nhận 23 ca tử vong do bệnh đại trên người, tăng hơn gấp đôi so với cùng kỳ năm 2023.

Theo thống kê, thời gian cao điểm ghi nhận các ca bệnh đại thường là mùa hè, tập trung vào các tháng 8-9 trong năm. Tuy nhiên, năm nay sự gia tăng đột biến vào 2 tháng đầu năm. Có thể lý giải sự gia tăng các ca bệnh đại trên người có liên quan trực tiếp đến sự gia tăng các ca bệnh đại trên động vật từ năm 2023 đến nay và đặc biệt từ đầu năm 2024 đến nay.

Theo thông tin từ Cục Thú y, năm 2023 ghi nhận 347 ca bệnh đại trên động vật tại 31 tỉnh, thành phố. Từ đầu năm 2024 đến nay ghi nhận 45 ca tại 22 tỉnh, thành phố, tăng 6 ca và tăng gấp đôi số tỉnh, thành phố có dịch so với cùng kỳ năm 2023. Bên cạnh đó, tỉ lệ tiêm vaccine phòng đại trên chó, mèo nuôi hiện mới chỉ đạt khoảng 50% trên tổng đàn, một số nơi chỉ đạt 10%.

Trong khi đó, Chương trình quốc gia phòng, chống bệnh đại, giai đoạn 2022-2030 ban hành kèm theo Quyết định số 2151 ngày 21/12/2021 của Thủ tướng Chính phủ quy định tiêm vaccine đại cho 70% tổng đàn chó, mèo nuôi trong giai đoạn 2022-2025.

Các tổ chức quốc tế như WHO, FAO, WOH (Tổ chức Thú y thế giới) cũng khuyến cáo cần đạt tỉ lệ bao phủ vaccine phòng đại cho động vật ít nhất 70% trên tổng đàn trong 2 năm liên tiếp thì mới có hiệu quả phòng ngừa lây nhiễm bệnh đại sang người.

² theo Cục Y tế dự phòng – Bộ Y tế

Ở Việt Nam, chó là ổ chứa virus dại chủ yếu chiếm 96-97%, sau đó là mèo chiếm 3 - 4%, động vật khác (thỏ, chuột, sóc...) chưa phát hiện được. Nguồn truyền bệnh dại là động vật có vú hoang dã và động vật sống gần người, nhiều nhất là chó, sau đó là mèo.

Ở chó và mèo thường từ 3-7 ngày trước khi có dấu hiệu lâm sàng và trong suốt thời kỳ súc vật bị bệnh. Trong khi đó đã lên cơn dại, kể cả động vật và người đều có tỉ lệ tử vong gần như 100%.

Thông thường thời gian ủ bệnh dại ở người từ 2-8 tuần, có thể ngắn khoảng 10 ngày hoặc dài trên 1 năm hoặc 2 năm, trung bình là khoảng từ 1-3 tháng. Thời gian ủ bệnh phụ thuộc vào số lượng virus xâm nhập vào cơ thể, sự nặng nhẹ của vết thương, khoảng cách xa gần từ vết thương đến não bộ và sức đề kháng của cơ thể.

Vết thương nặng, gần thần kinh trung ương thời gian ủ bệnh ngắn. Thời gian ủ bệnh ngắn nhất được tìm thấy khi vết cắn ở đầu, mặt, tay và đặc biệt là đối với trẻ em.

Các báo cáo gần đây cho thấy các ca bệnh có thời gian ủ bệnh ngắn, từ 10-15 ngày, trong đó nhiều trường hợp là trẻ em dưới 5 tuổi bị chó, mèo cắn ở vùng đầu, mặt, gây thương tích nặng ở khu vực gần thần kinh trung ương.

Theo báo cáo của Cục Y tế dự phòng – Bộ Y tế, năm 2023 cả nước ghi nhận 82 người tử vong do bệnh Dại, tăng 12 trường hợp so với năm 2022. Bệnh xảy ra ở tất cả các tháng trong năm 2023, trong đó tập trung nhiều vào các tháng 3, 4, 8. Khu vực miền Bắc là khu vực có số người tử vong do bệnh Dại cao nhất trong cả nước (38,6%); khu vực miền Trung là 13,4%, miền Nam và Tây Nguyên có số tử vong bằng nhau (24,4%). Chó vẫn là nguồn lây truyền chủ yếu chiếm 80% các trường hợp tử vong, 18% do mèo, 0,1% do dơi và 2% là do các động vật khác như chuột, khỉ.

Kết quả phân tích các trường hợp tử vong do bệnh Dại năm 2023 trên toàn quốc cho thấy:

- Tỉ lệ ca tử vong do bệnh Dại ở nam giới: 72%.
- Tỉ lệ người dân tộc thiểu số bị bệnh Dại chiếm tới 60% tổng số ca bệnh.
- Tỉ lệ trẻ em dưới 15 tuổi bị bệnh Dại chiếm 34%, người trong độ tuổi từ 15- 24 tuổi là 6%, nhóm tuổi 25-49 tuổi là 36,5%, nhóm tuổi trên 50 là 29,5%.
- 81/82 các trường hợp tử vong đều không đi tiêm vắc xin điều trị dự phòng bệnh Dại sau khi bị chó cắn, 01 trường hợp có tiêm vắc xin nhưng không tiêm huyết thanh kháng Dại.
- Lý do không đi tiêm vắc xin điều trị dự phòng bệnh Dại:

+ Chủ quan cho rằng chó nhà cắn, tại thời điểm cắn chó bình thường: 72%.

+ Không có hiểu biết về bệnh Đại: 11%.

+ Không có tiền: 12%

+ Dùng thuốc nam/đông y: 12%

+ Trẻ nhỏ không nói: 6%

+ Không khai thác được thông tin: 3%

Bên cạnh đó, số ca bệnh là trẻ em dưới 5 tuổi cũng tăng cao, trong dịp Tết vừa qua số lượng trẻ em bị chó, mèo cắn và gây thương tích nghiêm trọng ở vùng đầu, mặt được ghi nhận ở nhiều tỉnh, thành trên cả nước. Nguyên nhân trực tiếp gây tử vong do Đại trên người chủ yếu là do người bị động vật nghi Đại cắn không tiêm phòng huyết thanh kháng Đại và vắc xin hoặc tiêm muộn, không đúng chỉ định. Nguyên nhân gián tiếp là do tỷ tiêm vắc xin phòng Đại trên đàn chó, mèo còn thấp; công tác quản lý đàn chó, mèo ở một số địa phương còn lỏng lẻo.

Từ đầu năm 2024 đến nay, hệ thống giám sát bệnh truyền nhiễm ghi nhận sự gia tăng đột biến với 22 người tử vong do bệnh Đại, tăng gấp đôi so với cùng kỳ 2023 tại Đắk Lắk (4 ca), Long An (3 ca), Quảng Bình, Bình Thuận (2 ca) và các tỉnh Thanh Hóa, Lạng Sơn, Vĩnh Phúc, Hòa Bình, Thái Nguyên, Nghệ An, Bến Tre, Cà Mau, Ninh Thuận, Phú Yên, Gia Lai (1 ca). Thống kê nhiều năm cho thấy thời gian này không phải là thời gian cao điểm của bệnh Đại.

Một trong những giải pháp then chốt để ngăn ngừa bệnh đại lây sang người là tiêm vaccine phòng đại cho chó, mèo và quản lý chó mèo. Tuy nhiên, nước ta là một trong những nước có đàn chó, mèo nuôi tương đối lớn (khoảng 8 triệu con), các hộ gia đình thường nuôi thả tự do, đặc biệt ở các khu vực nông thôn, miền núi. Điều này khiến cho việc quản lý đàn chó, mèo cũng như tiêm vaccine cho động vật gặp nhiều khó khăn.

Thực tế, theo thông tin từ Cục Thú y, công tác quản lý đàn chó, mèo ở một số địa phương còn lỏng lẻo. Tỷ lệ tiêm vaccine phòng đại trên động vật còn thấp. Trong khi đó, việc ngăn chặn tai nạn từ chó mèo lại không dễ dàng bởi quy định phải đeo rọ mõm khi chó mèo ra đường hoặc nơi công cộng vẫn được thực hiện kiểu nơi có, nơi không.

2. Các biện pháp phòng chống bệnh đại

- Chấp hành nghiêm quy định tiêm phòng bệnh đại cho động vật nuôi, không để chó, mèo thả rông; khi đưa chó, mèo ra nơi công cộng, khu dân cư, chung cư phải rọ mõm, có dây xích, có người dắt.

- Hạn chế đùa nghịch, trêu chọc chó, mèo.

- Không tiếp xúc với con vật bị dại, nghi dại; không mua bán, vận chuyển chó mèo ra, vào vùng dịch.

- Khi bị chó, mèo cắn cần:

+ Rửa vết thương dưới vòi nước chảy ngay lập tức với xà phòng liên tục 15 phút; nếu không có xà phòng có thể xối rửa vết thương bằng nước thông thường. Sau đó, vết thương cần được rửa sạch với cồn 70% hoặc cồn iod; hạn chế làm dập vết thương và không băng kín vết thương.

+ Kịp thời đến cơ sở y tế để khám, tư vấn và tiêm vaccine phòng dại, huyết thanh kháng dại; tuyệt đối không tự chữa trị hoặc nhờ thầy lang chữa trị; không thực hiện “cào”, “hút”, “chích”, “lê”, “liếc”, “đặt ngọc” và các biện pháp điều trị, chăm sóc sức khỏe không có cơ sở khoa học khác.

+ Khi tiêm vắc xin phòng bệnh dại, yêu cầu phải tuân thủ: Tiêm đủ mũi, đúng lịch, không uống rượu bia, không dùng thuốc Corticoid và thuốc ức chế miễn dịch.

+ Thông báo với nhân viên y tế về tình trạng con vật đã cắn bạn và theo dõi con vật trong vòng 15 ngày kể từ ngày bị cắn/cào. Trong thời gian 15 ngày theo dõi, nếu con vật có biểu hiện bất thường như ốm, chết, mất tích, bị bán hay bị giết..., hãy đến gặp nhân viên y tế ngay.

- Nếu thấy động vật đặc biệt là chó, mèo được nuôi hay thả rông có những biểu hiện bất thường bỏ ăn, sùi bọt mép trắng, chảy dãi, hung dữ, ... nghi mắc dại phải nhốt cách ly để theo dõi, đồng thời báo cáo ngay với nhân viên thú y, trạm thú y hoặc chính quyền địa phương để xác minh và áp dụng các biện pháp phòng, chống dịch bệnh kịp thời để đảm bảo sức khỏe cho bản thân và mọi người xung quanh.

- Trường hợp người có nguy cơ cao với vi rút dại như người làm nghề giết mổ chó, người đi đến khu vực có lưu hành bệnh dại cần đến cơ sở y tế, Trung tâm Y tế để khám, tư vấn và tiêm vắc xin dự phòng bệnh dại.

Khi cần hướng dẫn các phát đồ xử lý, điều trị dự phòng phơi nhiễm bằng vắc xin phòng dại, huyết thanh kháng dại, có thể liên hệ **số điện thoại của Trung tâm Kiểm soát bệnh tật: 1900.988.975.**